

Якою була система виховання неповнолітніх українців в умовах нацистського окупаційного режиму?

Нацистська система виховання неповнолітніх в підокупаційній Україні мала на меті сформувати в юних громадян протилежну комуністичній систему ціннісних орієнтирів, покірливість і колабораціоністські принципи. «Ми хочемо зробити їх (юних українців – авт.) зняряддям у наших руках» – така лінія визначалася т. з. 12-а заповідями німців на Сході. Г. Гімлер вважав, що головною метою шкіл має бути засвоєння їхніми вихованцями беззастережного правила: «Покірність німцям, старанність і слухняність є Божою заповіддю».

Юні українці з-під одного ідеологічно-тоталітарного пресу – більшовицького – потрапили під інший, нацистський, який утім за своєю природою був адекватний першому. Ідеологічні настанови нацизму червоною ниткою пронизували увесь навчальний процес у «народних» школах. Так, колабораційний «Педагогічний інформаційний бюлетень» (Полтава) надавав такі методичні рекомендації: «Якщо над головою німецькі льотчики здійснюють свої навчальні польоти, ... учитель повинен бути достатньо гнучким і перевести тему уроку на щось сучасне, актуальне. Наприклад, почати говорити про німецьку армію і про можливості, які відкриваються перед Україною як членом великої європейської сім'ї народів». «Учитель повинен виховувати в учнів любов до дружнього нам німецького народу, який, густо окропивши кров'ю своїх вояків українську землю, вирвав Україну з кривавих жидо-більшовицьких пазурів», – таке буквально заповонило колабораційну пресу.

Великою ідеологічною запереністю відзначалося викладання предметів гуманітарного циклу, особливо історії. Зокрема, в пояснювальній записці до програми із історії від учителів вимагалось поставити в центр подій «таких великих осіб, як Фрідріх Великий, Бісмарк і Гітлер».

Реалізації виховних цілей у «народних» школах мало слугувати й оформлення їхніх інтер'єрів. У шкільних приміщеннях висіли ікони, а також, як свідчення лояльності до окупаційної влади, портрети А. Гітлера. У приміщеннях шкіл можна було бачити такі гасла: «Праця на благо Райху – обов'язок українця», «Німеччина є країною робітників, селян і вояків», «Хто допомагає фюреру, той допомагає сам собі» та ін. Поряд з цим багато класних кімнат мали портрети Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського. Стали звичними щоденні молитви та церковні піснеслови.

Нова педагогічна система передбачала поряд із моральними засобами впливу на учнів і застосування тілесних покарань. Один із підлеглих Е. Коха Фідлер опублікував брошуру, в якій наголошував, що для українців підходить «найпримітивніша форма виховання – за допомогою дубця». А вже згаданий «Педагогічний інформаційний бюлетень» умістив такі рекомендації: «Ніхто не може мати щось проти того, якщо особливо тепер, у воєнний час, як засіб підтримати дисципліну, учитель застосовує метод фізичного впливу на дисци-

плінованого учня. Від ляпасу по щоді ніхто не вмере, так само не коштуватиме життя, якщо вдарити учня кувалдою». Застосування таких антипедагогічних методів впливу набрало в окупаційний період досить значного розповсюдження.

Загалом освітньо-виховна політика окупантів була спрямована на деінтелектуалізацію й духовне зомбіювання юних українців, і в кінцевому підсумку сформувати з них тямущих робітників і покірних холопів.

Бібліографія

Голиш Г. М. У вирі війни. Становище неповнолітніх громадян України в 1941-1945 рр. Черкаси, 2005. 323 с.

Григорій ГОЛИШ, Лариса ЛИСИЦЯ